

י"ז כסלו, תשע"ט
25 נובמבר, 2018

תמ"א 13/ב/3 - תכנית מתאר ארצית למעגנות לחופי הים התיכון עמדת ארגוני הסביבה בישראל

רקע

מנהל התכנון במשרד האוצר מגבש בחודשים האחרונים תכנית מתאר ארצית למעגנות (מרינות) לחופי הים התיכון, במטרה לתת מענה לצורכי ענפי השיט והחינוך והספורט הימי בישראל בשנים הבאות. במסגרת התכנית תתגבש מדיניות ארוכת טווח לפיתוח מרינות בישראל, תוך בחינת הצורך בתוספת של מקומות עגינה לכלי שיט קטנים כמו יאכטות בחופי הים התיכון, הרחבת מרינות קיימות ואיתור מיקומים להקמת מרינות חדשות.

עמדת ארגוני הסביבה בישראל

שטחי החוף בישראל מצומצמים והלחץ עליהם הולך ועולה לאורך השנים, ולכן, לעמדתנו, אין מקום להפקיע חופים ציבוריים ולהקים מרינות גדולות כגון אלו שהוקמו בשנות ה-90 בהרצליה, אשדוד ואשקלון. ניתן לתת מענה לצורכי ספורט וחינוך ימי וגידול סביר במספר היאכטות על בסיס הסבת מבנים ימיים קיימים לשימוש זה, הרחבה וייעול השימוש במרינות קיימות, ואפשרות להקמה מבוקרת של מבנים ימיים קטנים לספורט וחינוך ימי בלבד.

הגברת הצפיפות בחופים

המרינות החדשות, אותן מקדם מנהל התכנון, עתידות לקום על חשבון חופים פתוחים, וזאת על אף שרצועת החוף של ישראל לאורך הים התיכון עומדת על פחות מ-200 ק"מ. למעלה מרבע מרצועה זו כבר תפוס על ידי תשתיות, תעשייה ושימושים צבאיים וביטחוניים.

עם העלייה בגידול האוכלוסייה, הביקוש הציבורי לחופי ים פתוחים הולך ועולה עם השנים, וכך גם לחצי הפיתוח והצפיפות.

מחישוב שערכנו עולה כי בעוד שבקום המדינה היו כ-30 ס"מ חוף לתושב, הרי שכיום בשנת 2018 יש כ-1.7 ס"מ לתושב.

מרינות חדשות יבואו על חשבון החופים הפתוחים לציבור, כאשר כל מרינה גוזלת בממוצע כקילומטר נוסף מהחוף הפתוח, שיכול לשמש כמקום לרחצה, טיול ו"ריאה כחולה" לתושבים. הציבור הרחב יאלץ להצטופף עוד יותר ברצועות החופים שישארו פתוחות.

המרינות משרתות קבוצה מצומצמת בלבד - לעומת חופי הרחצה המשרתים ציבור רחב

כמו במקומות רבים בעולם גם בישראל ישנם ביקושים למרינות, אולם ביקושים אלה משויכים לקבוצה מצומצמת מאד בקרב האוכלוסייה. לעמדתנו, אין זה תפקיד המדינה לענות על כל ביקוש באשר הוא, בוודאי כאשר במתן מענה לביקוש זה משרתים קבוצה מצומצמת תוך פגיעה בצרכיה של מרבית האוכלוסייה. האתגר האמיתי של המדינה הוא לתת מענה לביקוש ההולך וגדל של כלל הציבור לחופי ים פתוחים. עגינת יאכטות אינה ולא יכולה להיות שימוש הממוקם גבוה בסדר העדיפויות לשימוש ברצועת החוף המצומצמת של ישראל. בנוסף, יש להניח כי גם אם יוקמו מרינות חדשות כיום, וייגרעו שטחי חוף ציבוריים משמעותיים, האם בעוד 20 שנה, כשהיו ביקושים נוספים, האם שוב יתוכננו מרינות חדשות לתת מענה לעוד כלי שיט, וייגרעו שטחי חוף ציבוריים נוספים?

פגיעה מרחבית ואקולוגית

המרינות פוגעות גם בחופים שבסביבתם - הקמת המרינה פוגעת בהסעת החול החופי, ומכאן, שלא רק פוגעת בשטח בו היא ממוקמת אלא מצמצמת גם את שטחי החוף מצפון ומדרום לה ובכך מרחיבה את הפגיעה, הן הסביבתית והן הציבורית.

מרינה מכחידה את המערכת האקולוגית ברצועת החוף בה היא נבנית, כולל פגיעה קשה באתרי הטלה של צבי ים. זאת ועוד, הקמת מרינה כרוכה גם בהקמת שוברי גלים מצפון או מדרום לה, כדי להגן על חופים אלה מפני בליה והרס, שהם תופעת הלוואי של הקמת המרינה. אלא ששוברי גלים אלה גורמים לכיסוי מסיבי ונרחב בחול של רצועת הים הסמוכה לחוף, אשר בחלק נכבד מחופי ישראל מכילה סלעי חוף שהם בית גידול ימי עשיר במיוחד.

מרינה אינה הדרך לפיתוח מוקדים עירוניים בחופים

אחד הטיעונים לטובת הקמת המרינות הוא שלמעשה המרינה היא פרויקט ציבורי, כי היא מהווה מוקד עירוני וכלכלי. סקירה מהירה של המרינות הקיימות לאורך חופי הארץ מראה בדיוק את ההיפך: המרינה בקישון יצרה נתק מהעיר, בהרצליה - קניון ארנה אינו מצליח כלכלית, בתל אביב קיימת במרינה עצמה מסעדה אחת ותנועת האנשים שם מועטה, ביפו - שוק הנמל נסגר, ובאשדוד - אין חיבור בין המרינה לעיר. אין צורך במרינה כדי ליצור מוקד עניין עירוני לאורך החוף ובאופן שמחבר את העיר לים. ניתן להקים שימושי מסחר, מסעדות, פנאי וטיילות בסמוך לחופים ובאופן שלא יפגע בחופים - הן בשימושם לטובת הציבור הרחב והן בהיבטים הסביבתיים. למעשה, מדובר במשאב ציבורי חשוב מאין כמוהו לשעות הפנאי של תושבי ישראל, מאחר והוא פתוח, רובו ככולו, ללא תשלום, או בתשלום יחסית מוזל ושווה לכל נפש.

מה ניתן לעשות על מנת להגדיל את מצאי מקומות העגינה ולענות על הביקושים?

אנחנו תומכים בהסבת מבנים ימיים למעגנות ובראשן מעגנת רידינג והנמל המערבי בחיפה. אנו סבורים שלאחר המעבר של תחנת הכח אורות רבין בחדרה לשימוש בגז טבעי וייתור הצורך בייבוא פחם, אשר צפוי לחול עד שנת 2030, יהיה נכון להסב גם את המעגנה שלה לשימוש אזרחי וציבורי, וכן, ניתן להרחיב חלק מהמעגנות הקיימות ולייעל אותן. בנוסף, בתור ארגונים אשר רואים חשיבות גדולה בתחום של הספורט והחינוך הימי, ניתן לעמדתנו לבחון הקמת מבנים ימיים מצומצמים שיתנו מענה לצרכים אלו, וצרכים אלו בלבד.

פתרונות אלו של ייעול מעגנות והרחבתן, והסבת מבנים קיימים (מעגת רידינג, נמל ת"א והנמל המערבי בחיפה), אשר אינם פוגעים בסביבה החופית ולא גורעים שטחי חוף נוספים מהציבור, יכולים להגדיל את היצע מקומות העגינה העומד כיום על כ- 3,000 מקומות עגינה, בעוד למעלה מ-3,000 מקומות עגינה חדשים, ובכך, להכפיל יותר את היצע הקיים!

אנו קוראים לשר האוצר, משה כחלון, לעצור את הפקעת החופים הציבוריים לטובת הקמת מרינות שימשו חלק מצומצם מאד מאזרחי ישראל.

רשימת הארגונים: החברה להגנת הטבע, מגמה ירוקה, חיים וסביבה, אנשי הים התיכון, צלול, אדם טבע ודין.

למידע נוסף: ערן בן נון - eranb@spni.org.il